

ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳ
ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԵՎ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ

1. Ընդհանուր դրույթներ

- 1.1 Ավարտական աշխատանքը դասախոսի ղեկավարությամբ ուսանողի կողմից կատարվող բովանդակալից ինքնուրույն հետազոտություն է, որը կարող է ներառել տեսական հարցեր, կոնկրետ հիմնախնդիրներ, ինչպես նաև կիրառական և ստեղծագործական խնդիրներ՝ պայմանավորված մասնագիտության կամ տվյալ գիտաճյուղի առանձնահատկությամբ:
- 1.2 Ավարտական աշխատանքը կատարվում է ուսուցման ողջ գործընթացում ձեռք բերած տեսական գիտելիքների և գործնական հմտությունների հիման վրա:
- 1.3 Ավարտական աշխատանքը նպատակ ունի.
- մասնագիտական տեսական և գործնական գիտելիքների խորացման, համակարգման և ընդլայնման,
 - կոնկրետ գիտական, տեխնիկական և արտադրական (մանկավարժական) խնդիրների լուծման ժամանակ դրանց կիրառման,
 - ինքնուրույն աշխատանքի հմտության զարգացման,
 - հետազոտական աշխատանքների մեթոդիկայի տիրապետման և կոնկրետ խնդրի լուծման ընթացքում կիրառման,
 - ժամանակակից դպրոցում, գիտության, մշակույթի և արտադրության տարբեր բնագավառներում ինքնուրույն աշխատանքի նախապատրաստվածության վերահանման:
- 1.4 Ավարտական աշխատանքի կատարման ժամանակ ուսանողի առջև դրված խնդիրներն են.
- Ուսումնասիրվող թեմայի հիմնադրույթների և նյութին առնչվող մասնագիտական գրականության վերլուծությունը,
 - Հետազոտվող օբյեկտի և առարկայի որոշումը,
 - Թեմայի տեղեկատվական և գիտական սկզբնաղբյուրների, մասնագիտական գրականության ուսումնասիրությունը,
 - Ուսանողի մասնագիտական նախապատրաստվածության, ուսումնական առարկաներից ձեռք բերած գիտելիքների, ունակությունների ամրապնդումը, խորացումը և ընդլայնումը,
 - Գիտական ուսումնասիրություն կատարելու մեթոդների տիրապետումը,
 - Տեսական գիտելիքները գործնականում կիրառելու ունակությունների դրսևորումը,
 - Եզրահանգումների ընդհանրացումը՝ հետագա մշակման նպատակով:
- 1.5 Ավարտական աշխատանքը կատարելիս ուսանողը պետք է բացահայտի հետևյալ ունակությունները.
1. գիտական (աշխատանքային) վարկածի առաջադրում,
 2. թեմային առնչվող նյութերի հավաքում և մշակում,
 3. հավաքած նյութի ուսումնասիրություն և վերլուծություն,
 4. ամբողջական նյութի համակարգում և ընդհանրացում,
 5. առաջադրված խնդիրների ինքնուրույն լուծում,
 6. եզրահանգումների, առաջարկությունների տրամաբանական հիմնավորում և ձևակերպում:

2. Ավարտական աշխատանքի բովանդակությունը և կառուցվածքը

- 2.1 Ավարտական աշխատանքի թեման պետք է լինի հստակ ձևակերպված, հիմնավորված և համապատասխանի ժամանակակից հետազոտական աշխատանքների մակարդակին, պետք է ընձեռի ինքնուրույնության, ստեղծագործական մոտեցման հնարավորություն: Ավարտական աշխատանքների թեմաները չեն կարող կրկնվել 3 տարվա կտրվածքով: (**լրաց. 24.08.2015 N 20-Լ որոշմամբ**)

- 2.2. Ավարտական աշխատանքի կառուցվածքի մեջ մտնում են՝ *տիտղոսաթերթը, բովանդակությունը, ներածությունը, հիմնական մասը, եզրակացությունը, օգտագործված գրականության ցանկը*, անհրաժեշտության դեպքում՝ *հավելվածները*:
- 2.2.1 *Տիտղոսաթերթը* ավարտական աշխատանքի առաջին էջն է, որի վրա նշվում են բուհի, ֆակուլտետի, ամբիոնի ամբողջական անվանումը, մասնագիտությունը, թեման, ուսանողի անուն, ազգանուն, հայրանունը, գիտական ղեկավարի ազգանունը և անվան, հայրանվան սկզբնատառերը, գիտական աստիճանը և կոչումը, կատարման տեղը և տարին (*հավելված II*): : (**լրաց. 24.08.2015 N 20-Լ որոշմամբ**)
- 2.2.2 *Բովանդակության* մեջ մտնում են ներածությունը, հիմնական մասի գլուխները և նրանց ենթամասերի անվանումները, եզրակացությունը, օգտագործված գրականության ցանկը, հավելվածը (անհրաժեշտության դեպքում): Բովանդակության հաջորդականությունը և գլուխների անվանումները պետք է համապատասխանեն ավարտական աշխատանքի գլուխներին: Գլուխների անվանումների մեջ չպետք է կրկնվի ամբողջական աշխատանքի անվանումը:
- 2.2.3 *Ներածության* մեջ հիմնավորվում են ընտրված թեմայի արդիականությունը և ուսումնասիրված լինելու աստիճանը, ձևակերպվում են հիմնախնդիրները և նրա լուծման ուղիները, աշխատանքի նպատակը, նշվում են ուսումնասիրության առարկան, վերլուծության մեթոդները, շարադրվում են ընտրված թեմայի առավել կարևոր հայեցակետերը:
- 2.2.4 *Ավարտական աշխատանքի հիմնական մասն* ընդգրկում է աշխատանքի գլուխները, որոնցից յուրաքանչյուրը կարող է ունենալ 2 -3 ենթամաս: Յուրաքանչյուր գլխի ծավալը և ենթամասերի քանակը մոտավորապես պետք է հավասար լինեն: Հիմնական մասը կառուցվում է գիտաուսումնական գրականության, վիճակագրական նյութերի վերլուծության հիմքի վրա և պետք է ունենա անհրաժեշտ հղումներ, նյութի շարադրումը լինի գրագետ, առանց ուղղագրական և ոճական սխալների, հստակ և հակիրճ: *Ավարտական աշխատանքը* նպատակահարմար է համալրել տվյալ դասընթացի յուրահատկությանը համապատասխան աղյուսակներով, գծապատկերներով, դիագրամներով, գործնական օրինակներով, խնդիրներով:
- 2.2.5 Ավարտական աշխատանքը պետք է ունենա գրաֆիկական մաս՝ էլեկտրոնային ցուցադրական նյութերի տեսքով, որը պետք է ներառի Power Point ծրագրով կատարված 10-15 սլայդ: (**փոփ. 31.05.2017 N 17-Լ որոշմամբ**)
- 2.2.6 *Եզրակացության* մեջ հաջորդականությամբ շարադրվում են տեսական և գործնական ընդհանրացումներն ու առաջարկությունները, որին հանգել է ուսանողը ուսումնասիրության արդյունքում: Դրանք պետք է լինեն համառոտ և հստակ, լրիվ պատկերացում տան հետազոտության բովանդակության, նշանակության, հիմնավորվածության և արդյունավետության մասին:
- 2.2.7 *Օգտագործված գրականության ցանկում* յուրաքանչյուր գրականության վերջում անհրաժեշտ է նշել էջերի ընդհանուր քանակը, իսկ հերթականությունը պետք է լինի հետևյալ կերպ.
1. օրենքներ և այլ իրավական ակտեր, վիճակագրական տեղեկագրեր
 2. հայերեն և այլ օտար լեզվով աղբյուրներ
 3. համացանցային կայքեր (չգերազանցի օգտագործված գրականության 30%-ը):
- Տեղեկատվության խմբավորումը գրականության ցանկում կարող է կատարվել հղումների ձևով, այբբենական կարգով, կամ էլ աշխատանքի գլուխներին համապատասխան:
- 2.2.8 Ուղղակի և անուղղակի հղումները տեքստում պարտադիր են: Հղումները և մեջբերումները տեղադրվում են էջի ստորին մասում, հիմնական տեքստից բաժանվում են ուղիղ գծով և համարակալվում արաբական թվերով կամ քառակուսի փակագծում՝ նշելով գրականության ցանկում հերթական համարը և էջը:

3. Ավարտական աշխատանքի ձևավորումը

- 3.1 Ավարտական աշխատանքը պետք է կազմված լինի կոշտ կազմով : (**փոփ. 07.10.2014 N47-Լ որոշմամբ**) : (փոփ. 24.08.2015 N 20-Լ որոշմամբ)

3.2 Ավարտական աշխատանքի ծավալը պետք է կազմի բնագիտական (տեխնիկական և ճշգրիտ) գիտությունների համար 20-30 տպագիր էջ, մյուսների համար՝ 25-35 էջ՝ առանց հավելվածների: Աշխատանքի առանձին մասերի միջև պետք է պահպանվի հետևյալ համամասնությունը.

- ներածություն՝ 1-4 էջ
- եզրակացություն՝ 1-4 էջ
- օգտագործված գրականության ցանկ՝ 1-3 էջ:

Աշխատանքի ամենաձավալուն մասը պետք է կազմի նյութի հիմնական շարադրանքը:

3.3 Ավարտական աշխատանքը պետք է ունենա համակարգչային շարվածք (A4 ֆորմատ) Word ծրագրում Sylfaen (Times New Roman) տառատեսակով (տառաչափը՝ 12, միջտողային հեռավորությունը՝ 1,5, ձախից՝ 3սմ, աջից՝ 1սմ, վերևից՝ 2,0սմ, ներքևից՝ 2,5սմ), հղումների տառաչափը՝ 9: Գլուխները և ենթավերնագրերը տեքստում անհրաժեշտ է առանձնացնել ():

Աշխատանքի բոլոր էջերը համարակալվում են, բացի տիտղոսաթերթից: Էջանշումը՝ էջի ներքնում, մեջտեղում: Երկրորդ էջը բովանդակությունն է: Էջադրումը սկսել բովանդակության էջից: Ավարտական աշխատանքի յուրաքանչյուր մաս սկսվում է նոր էջից:

«Ավարտական աշխատանքը պետք է գրված լինի հայերեն (բացառությամբ օտար լեզուների մասնագիտությունների):» **(լրաց. 07.10.2014 N47-Լ որոշմամբ)**

4. Ավարտական աշխատանքի կատարման կարգը

4.1 Ավարտական աշխատանքը կատարվում է ուսումնառության վերջին երկու կիսամյակների ընթացքում:

4.2 Ամբիոնները ավարտական աշխատանքների թեմաները ներկայացնում են համալսարանական կրթության որակի ապահովման և միջազգային համագործակցության (ՀԿՈԱՄՀ) բաժին և ստուգման համապատասխան ընթացակարգից հետո թեմաներն ու ղեկավարները հաստատվում են թողարկող ամբիոնի նիստում: Ուսանողներին իրավունք է վերապահվում հանդես գալու թեմայի առաջարկությամբ ծանրակշիռ հիմնավորում ներկայացնելու պայմանով: Ղեկավար կարող են նշանակվել նաև այլ հաստատությունների և գիտահետազոտական հիմնարկությունների տվյալ բնագավառի բարձր որակավորում ունեցող մասնագետներ: **(փոփ. 07.10.2014 N47-Լ որոշմամբ)** **(փոփ. 24.08.2015 N 20-Լ որոշմամբ)**

4.3 Ամբիոնի կողմից հաստատված ավարտական աշխատանքների թեմաները և նշանակված ղեկավարների ցուցակները ուսումնական աշխատանքների գծով պրոռեկտորի կողմից ներկայացվում են ռեկտորի հաստատմանը մինչև տվյալ ուսումնական տարվա նոյեմբերի 1-ը: **(խմբ. 24.08.2015 N 20-Լ որոշմամբ)**

4.4 Ավարտական աշխատանքի ղեկավարը

- վերահսկում է աշխատանքի կատարումը ըստ կազմված օրացուցային ժամանակացույցի, **պարբերաբար ամբիոնի նիստում ներկայացնելով աշխատանքի ընթացքը(արդյունքները)**
- կազմակերպում է անհատական խորհրդատվություն ավարտական աշխատանքի կառուցվածքին և բովանդակությանը վերաբերող հարցերի շուրջ,
- ներկայացնում է կարծիք կատարված աշխատանքի վերաբերյալ՝ ըստ չափանիշների: **(լրաց. 24.08.2015 N 20-Լ որոշմամբ)**

4.5 Ղեկավարի առաջարկությամբ ամբիոնը իրավունք ունի աշխատանքի տարբեր բաժինների համար խորհրդատուներ հրավիրել այլ ամբիոններից կամ հաստատություններից: Թեմայի ընդհանուր ուղղվածության փոփոխությունը չի երաշխավորվում, այն կարող է փոխվել ռեկտորի հրամանով, բացառիկ դեպքերում ամբիոնի հիմնավորմամբ ուսումնառության առաջին կիսամյակի ընթացքում: **(խմբ. 24.08.2015 N 20-Լ որոշմամբ)**

5. Ավարտական աշխատանքի պաշտպանությունը

5.1 Ավարտական աշխատանքը ամբիոն է ներկայացվում պաշտպանությունից 10 օր առաջ 2 տարբերակով (1 տպագիր, 1 էլեկտրոնային (CD սկավառակի վրա)):

5.2 Ուսանողի կողմից ստորագրված ավարտված աշխատանքը ներկայացվում է ղեկավարին: Հավանության արժանանալուց հետո այն ստորագրվում և գրավոր կարծիքի հետ միասին

ներկայացվում է ամբիոն: Կարծիքի մեջ պետք է բնութագրվեն աշխատանքի բոլոր բաժինները, գնահատվեն աշխատանքի կատարման ուսանողի ինքնուրույնության աստիճանը:

Ղեկավարի բացասական կարծիքի դեպքում ավարտական աշխատանքի հետագա ընթացքը որոշվում է նախապաշտպանության ժամանակ՝ ամբիոնի կողմից ձևավորված հանձնաժողովի կողմից:

Ամբիոնի վարիչի որոշմամբ աշխատանքի գրախոս է նշանակվում ամբիոնի առաջատար դասախոսներից կամ այլ համապատասխան հիմնարկություններից: (*լրաց. 31.05.2017թ. N17-Լ*)

- 5.3 Ավարտական աշխատանքի նախնական պաշտպանությունը կազմակերպում է թողարկող ամբիոնը պաշտպանությունից մեկ ամիս առաջ, ղեկավարի և գրախոսի կարծիքների առկայությամբ, որի արդյունքները արձանագրվում են ամբիոնի նիստում և ներկայացվում համապատասխան ղեկանատ:

Ավարտական աշխատանքները նախնական պաշտպանությունից առնվազը մեկ շաբաթ առաջ էլեկտրոնային տարբերակով ներկայացվում են ՀԿՈԱՄՏ բաժին՝ գրագործության նկատմամբ վերահսկողություն սահմանելու համար: Բաժնի բացասական կարծիքի դեպքում, համապատասխան ուղղումներ կատարելուց հետո աշխատանքները ներկայացվում են նախնական պաշտպանության: Ամբիոնը ավարտական աշխատանքների պաշտպանությունը կազմակերպում է բաժնի դրական եզրակացության առկայության դեպքում: (*լրաց. 07.10.2014 N47-Լ որոշմամբ*) (*լրաց. 24.08.2015 N 20-Լ որոշմամբ*)

- 5.4 Անհարգելի պատճառով ավարտական աշխատանքի նախնական պաշտպանությանը չներկայացած կամ նախապաշտպանությունը չանցած ուսանողին չի թույլատրվում մասնակցելու ավարտական աշխատանքի պաշտպանությանը: Փաստաթղթերով հիմնավորված հարգելի պատճառների առկայության դեպքում ամբիոնի վարիչը կազմակերպում է ավարտական աշխատանքի նախնական պաշտպանության անհատական ժամանակացույց ոչ ուշ, քան պաշտպանությունից 10 օր առաջ:

- 5.5 Աշխատանքի հեղինակին պետք է տրվի նիստի քաղվածք՝ կոնկրետ հանձնարարականներով՝ սխալների, թերությունների վերլուծությամբ:

- 5.6 Ավարտական աշխատանքի պաշտպանությունը ուսումնասիրվող նյութի ընկալման խորությունը ստուգելու յուրահատուկ ձև է, այն գիտականորեն ներկայացնելու հմտությունների ձևավորման և ցուցադրման արդյունավետ միջոց է, նյութը համառոտ, փաստերով հիմնավորված, հստակ ներկայացնելու կարողություն:

Ավարտական աշխատանքի պաշտպանությունն իրականացվում է ԼՂՀ ԿԳ նախարարության կողմից հաստատված ժամանակացույցով:

- 5.7 Ավարտական աշխատանքի պաշտպանության ժամանակ որոշվում են ուսանողի տեսական գիտելիքների և գործնական ունակությունների մակարդակը, աշխատանքի համապատասխանությունը նրան ներկայացվող պահանջներին:

Ավարտական աշխատանքի չափանիշներն են՝ արդիականությունը, ինքնուրույնության աստիճանը, եզրակացությունների և առաջարկությունների ճշտությունը, աշխատանքի հետազոտական բնույթը, ներկայացվող նյութի որակը, գրագիտության աստիճանը:

- 5.8 Ավարտական աշխատանքի պաշտպանությունը կատարվում է ԼՂՀ ԿԳ նախարարության 2012թ. փետրվարի 7-ի թիվ 9 որոշման համաձայն՝ ղեկավարի ներկայությամբ: Ղեկավարի բացակայության դեպքում ավարտական աշխատանքի պաշտպանությունը կազմակերպվում է՝ հիմք ընդունելով ղեկավարի դրական գրավոր կարծիքը:

6. Ավարտական աշխատանքի գնահատումը

- 6.1 Ավարտական աշխատանքը գնահատվում է 20 միավորանոց սանդղակով՝ ստորև բերված աղյուսակում գնահատման չափանիշներին համապատասխան:

	Չափանիշ	Առավելագույն միավորը
	Ներկայացման որակը	8
	Ձևակերպման որակը	4
	Կատարման ինքնուրույնության աստիճանը	4
	Թեմայի արդիականության հիմնավորումը	2
	Նորույթը	2
	Ընդամենը՝	20

Ձևակերպման որակի միավորը տրվում է ամբիոնի կողմից ստեղծված հանձնախմբի կողմից:

Կատարման ինքնուրույնությունը գնահատում է ղեկավարը՝ իր կողմից ներկայացված կարծիքի մեջ: Գրախոսողի կարծիքը պետք է տեղեկություններ պարունակի թեմայի արդիականության հիմնավորման, աշխատանքի ընդհանուր նկարագրի, աշխատանքի առավելությունների և բացթողումների, գրականության օգտագործման, վերլուծական մտքի և եզրահանգումների, նորույթի մասին:

Անհրաժեշտ գրավոր հիմնավորումով հանձնաժողովը կարող է վերանայել ղեկավարի և ամբիոնի հանձնախմբի կողմից տրված միավորը: *(խսք. 29.09.2016թ. N27-Լ որոշմամբ)*

6.2 Աշխատանքի գնահատականը նշանակելիս պետք է նկատի ունենալ հետևյալ նախապայմանները.

- աշխատանքի բովանդակությունը, հետազոտական խնդրի բարդությունը, նյութի շարադրման որակը, եզրակացությունների հիմնավորվածությունը, աշխատանքի ավարտունության աստիճանը,
- ղեկավարի կարծիքը,
- գրախոսի կարծիքը,
- պաշտպանությանը ներկայացված զեկուցման բովանդակությունը և որակը,
- հարցերին տրված պատասխանները,
- աշխատանքի ձևավորումը:

7. Ավարտական աշխատանքի հաշվառումը և պահպանումը

7.1 Ավարտական աշխատանքի պաշտպանությունից հետո աշխատանքը հանձնվում է ամբիոն, որտեղ պահպանվում է 1 տարի, իսկ էլեկտրոնային տարբերակը հանձնվում է գրադարանին:

7.2 Պահպանության ժամկետը լրանալուց հետո ավարտական աշխատանքները ենթակա են սահմանված կարգով արխիվացման՝ համապատասխան ակտով: